

Debat: Het Duitse kiesstelsel is beter dan dat van Nederland

Korte omschrijving werkvorm

De leerlingen gaan met elkaar in debat over de stelling: *'Het Duitse kiesstelsel is beter dan dat van Nederland'*. De leerlingen bereiden zich voor door middel van de expertmethode: in ieder groepje zitten vier leerlingen, iedere leerling verdiept zich in één aspect van het kiesstelsel. Later komen de leerlingen bij elkaar en wisselen ze hun argumenten uit. Welk kiesstelsel is beter? Dat van Duitsland of van Nederland? Nadat alle groepjes hun standpunt hebben bepaald en hun argumenten op een rijtje hebben gezet, gaat het debat beginnen.

Leerdoel

- Leerlingen leren de verschillen tussen het Duitse en het Nederlandse kiesstelsel.
- Leerlingen vormen een mening over de verschillende kiesstelsels.

Bronnen

- <https://duitslandinstituut.nl/naslagwerk/194/het-duitse-kiesstelsel>
- <https://duitslandinstituut.nl/artikel/42544/factsheet-verkiezingen-duitsland-2021>
- <https://duitslandinstituut.nl/artikel/39478/compromis-over-beperking-aantal-zetels-bondsday>
- <https://prodemos.nl/wp-content/uploads/2020/02/Kiesstelsel-Duitsland-2020-PDF.pdf>

Duur

ca. 30 – 45 minuten

Benodigheden

Uitgeprinte werkbladen voor alle groepjes

Handleiding

1. Verdeel de klas in groepjes van drie leerlingen.
2. Ieder groepje krijgt drie werkbladen over verschillende thema's:
 - De kiesdrempel
 - Bondskanselier en minister-president
 - Verkiezingen
3. Ieder werkblad wordt door één leerling per groepje gelezen en gemaakt.
4. Geef de leerlingen 15 minuten de tijd om het werkblad te lezen en de opdrachten in te vullen. Ze maken de opdrachten in stilte. U loopt intussen rond om vragen te beantwoorden.
5. Na 15 minuten mogen de leerlingen in hun groepje bij elkaar gaan zitten.
6. Geef de leerlingen 15 minuten om hun kennis uit te wisselen. De 'experts' vertellen aan de rest van de groep hun bevindingen.
7. Deel vervolgens het werkblad 'debat' uit. Met behulp van dit werkblad bepalen de groepjes hun standpunt ten opzichte van de stelling: *Het Duitse kiesstelsel is beter dan dat van Nederland*.
8. Nadat alle groepjes zich hebben voorbereid gaat het debat van start.
9. U laat de groepjes die voor de stelling zijn aan de ene kant van het lokaal plaatsnemen, de groepjes die tegen de stelling zijn laat u aan de andere kant van het lokaal plaatsnemen.
10. U laat de leerlingen met elkaar debatteren zoals in een Lagerhuisdebat. Welk groepje heeft de sterkste argumenten?

Werkblad 1: Kiesdrempel

In Nederland komt een partij in de Tweede Kamer als die partij 1/150 van de stemmen heeft gekregen. Dat is 0,67 procent van de stemmen. De partij heeft dan één zetel.

In Duitsland is dit anders geregeld. Een partij komt pas in de Bondsdag als zij 5 procent of meer van de stemmen heeft gehaald en krijgt dan meteen 30 zetels. We noemen dit een kiesdrempel. Door die kiesdrempel heeft Duitsland slechts zes partijen in het parlement. In Nederland zijn er op dit moment achttien fracties. Met een kiesdrempel van 5% zouden de Partij voor de Dieren, ChristenUnie, Volt, Ja21, SGP, DENK, 50PLUS, BBB en BIJ1 niet in de Tweede Kamer zijn gekomen.

De kiesdrempel is in Duitsland in 1953 ingevoerd met als achterliggende gedachte dat het kleine en radicale partijen moeilijker zou maken om zitting te nemen in de Bondsdag.

- A. Wat zijn de voordelen van een kiesdrempel?**
- B. Wat zijn de nadelen van een kiesdrempel?**
- C. Wat vind jij? Moet er in Nederland een kiesdrempel komen?**

Werkblad 2: Bondskanselier en minister-president

Nederland heeft een minister-president, Duitsland een bondskanselier. Deze functies kun je met elkaar vergelijken, maar er zijn ook belangrijke verschillen.

De bondskanselier staat aan het hoofd van de regering. De kanselier benoemt de ministers en is het enige gekozen lid van het kabinet: hij of zij wordt gekozen door het parlement. In Nederland is de minister-president bijna altijd de lijsttrekker van de partij die de meeste stemmen heeft gekregen, hij of zij wordt niet direct gekozen. De minister-president en de andere ministers worden door de koning benoemd.

De Duitse kanselier staat aan het hoofd van de regering, terwijl in Nederland de minister-president meer een 'primus inter pares' is, een 'eerste onder gelijken'. De kanselier stippelt de richtlijnen voor het regeringsbeleid uit. In Nederland doet de minister-president dit samen met de andere ministers. De kanselier heeft ook meer verantwoordelijkheid. Hoewel iedere minister verantwoordelijk is voor zijn of haar eigen ministerie, kan alleen de kanselier door de Bondsdag worden afgezet. In Nederland zijn ministers individueel aansprakelijk tegenover de Tweede Kamer. De Tweede Kamer kan een motie van wantrouwen indienen tegen iedere minister. De bondskanselier kan ministers ontslaan; de Nederlandse premier heeft deze mogelijkheid niet. De Duitse bondskanselier staat dus duidelijk bovenaan in de hiërarchie en heeft het laatste woord in ieder meningsverschil. De minister-president van Nederland vervult meer een coördinerende rol binnen de regering.

- A. Wat zijn de voordelen van het Duitse systeem?**
- B. Wat zijn de nadelen van het Duitse systeem?**
- C. Wat vind jij? Moet de minister-president van Nederland, net als de Duitse bondskanselier meer verantwoordelijkheid krijgen?**

Werkblad 3: Verkiezingen

De Duitse kiezer kan twee stemmen uitbrengen: één op een persoon in zijn of haar eigen kiesdistrict (de Erststimme), en één op een partij (de Zweitstimme). De Duitse kiezer kan dus op twee verschillende partijen stemmen.

Duitsland is opgedeeld in 299 kiesdistricten. Uit elk kiesdistrict mag er één kandidaat naar de Bondsdag. De helft van de leden van de Bondsdag (namelijk 299 van de 598) bestaat uit deze kandidaten, die met behulp van de Erststimme (eerste stem) worden gekozen.

De andere helft van de zetels in de Bondsdag wordt gekozen met de Zweitstimme (tweede stem). De tweede stem is voor een partij en daarbij geldt het principe van evenredige vertegenwoordiging: hoe meer stemmen een partij krijgt, hoe meer zetels die partij verdient.

Alleen de tweede stem is bepalend voor het totale aantal zetels dat partijen in de Bondsdag krijgen, en dus voor de vraag welke partij de grootste wordt en mag gaan regeren.

Soms haalt een partij meer eerste stemmen dan tweede stemmen: dan worden er meer kandidaten van een partij direct in het parlement gekozen dan die partij zetels heeft. Deze extra zetels hoeft de partij niet in te leveren. Ze worden opgeteld bij het totale aantal zetels. De extra zetels voor deze partij worden gecompenseerd voor de andere partijen, met een zogenoemde *Ausgleichmandate*: zij krijgen er dus ook zetels bij. Daarmee klopt het zetelaantal weer met de verdeling van de partijstem. Daardoor heeft de Bondsdag soms veel meer dan 598 leden.

- A. Wat zijn de voordelen van het Duitse kiessysteem?**
- B. Wat zijn de nadelen van het Duitse kiessysteem?**
- C. Wat vind jij? Moeten kiezers in Nederland ook twee stemmen hebben?**

Werkblad 4: Argumenten

Stelling: Het Duitse kiesstelsel is veel beter dan dat van Nederland.

Wij zijn het eens/oneens met deze stelling, omdat:

- ---

- ---

- ---

- ---

- ---

- ---

- ---

Antwoordmodel: Argumenten

In dit antwoordmodel vind je enkele antwoordsuggesties. Natuurlijk kunnen je leerlingen ook met andere argumenten komen.

1. Kiesdrempel

A. Voordelen

- Het politieke landschap is minder versplinterd.
- Coalitievorming is makkelijker met minder partijen.
- Het politieke landschap wordt overzichtelijker en stabiel.

B. Nadelen

- Meer dan de helft van de partijen uit de huidige Tweede Kamer zijn dan niet meer vertegenwoordigd in het parlement.
- Een kiesdrempel maakt het voor nieuwe partijen moeilijker om in het parlement te komen. Het kan daardoor langer duren voordat groepen burgers en nieuwe stromingen vertegenwoordigd zijn.
- Nieuwe partijen zijn belangrijk voor vernieuwing, bijvoorbeeld om nieuwe onderwerpen op de agenda te zetten. Een kiesdrempel gaat dit tegen.

C. Eigen mening

2. Bondskanselier

A. Voordelen

- De bondskanselier is duidelijk het hoofd van de regering, een beleidslijn uitzetten is hierdoor makkelijker.
- De bondskanselier kan sneller nieuw beleid in gang zetten, omdat hij/zij minder hoeft te overleggen met de ministers.

B. Nadelen

- De Bondskanselier wordt afgerekend op het werk van zijn of haar ministers. In Nederland kunnen ministers zelf verantwoordelijk worden gesteld.
- Het is niet goed om één persoon in de regering meer macht toe te kennen dan anderen.

C. Eigen mening

3. Duitse kiessysteem

A. Voordelen

- Door het districtenstelsel zijn alle regio's van Duitsland vertegenwoordigd in de Bondsdag.
- Je kunt strategisch stemmen doordat je op een partij én een persoon kunt stemmen.

B. Nadelen

- Het aantal zetels staat niet vast – als een partij meer eerste stemmen dan tweede stemmen haalt, krijgen alle partijen er zetels bij. Meer zetels betekent ook meer kosten.
- Het kiessysteem is niet zo overzichtelijk.

C. Eigen mening

4. Argumenten

Eigen mening van de leerlingen.